

Благоје Пантелић

Богословско друштво Отачник, Београд

Историјска самосвест и богословска паидеја

Ранковић, Зоран, Лазић, Мирослав (пр.), *Уредбе и њројиси Мийројолије деоїрадске 1835–1856*, Одбор за просвету и културу Епархије браничевске, Пожаревац, 2010.

Ранковић, Зоран, Лазић, Мирослав (пр.), *Уредбе и њројиси Мийројолије деоїрадске 1857–1876*, Одбор за просвету и културу Епархије браничевске, Пожаревац, 2010.

Богословље је увек *сећање*. Али оно сећање које се односи на све оно што се човека ради збило и што ће се њега ради збити. Дакле, *сећање* у свом константном превазилажењу. Сећање онога што је *било*, што *јесте* и што ће *бити*. Како је то могуће? Тако што се у једном конкретном актуелном (дакле, садашњем) догађању — богослужењу Цркве — остварује синтеза историје и есхатона. Црква је, дакле, реалност у којој долази до перихорезе сва три темпорална аспекта. Таква реалност открива нам да, с једне стране, историја без есхатона нема смисла, а са друге, да се садржај есхатона одређује историјом. Следствено томе, нема богословског сећања (дакле, нема богословља) без историје; богословље без историје је „празна прича“. Изграђивање богословља без историографије неизводљиво је.

Имајући речено у виду, јасно је да је значај пројекта, који се реализује под покровитељством Епархије браничевске, а односи се на систематско истраживање архиве те епархије, много шири од напосто „магацинског пописивања“. Сам пројекат реализују доц. др Зоран Ранковић и Мирослав Лазић, а публикације се објављују у библиотеци *Архив Епархије браничевске*, које издаје покровитељ пројекта. У овој години (2010) појавиле су се две књиге — *Уредбе и њројиси мийројолије деоїрадске*, које су као приређивачи потписали и Ранковић и Лазић. Прва књига покрива период од 1835. до 1856. године (изд. *Одбор за њросвејиу и кулџуру Епархије браничевске*, Пожаревац, 2010, 414 стр. [ISBN 978-86-87329-05-8]), а друга од 1857. до 1876. године (изд. *истио*, 413 стр. [ISBN 978-86-87329-10-2]). Прва два тома покривају, дакле, период од најстаријег сачуваног документа до српско-турског рата из 1876. године; грађа је подељена у два тома из техничких разлога, пре свега,

због преобимности. Публиковани материјал односи се у великој мери на уређење црквеног живота у српској Цркви, али њихов значај задире и у сферу културно-политичке историје наведеног доба. У обе публикације текст документата је дат у транслитерованом облику. На крају обе књиге штампан је вредан палеографски албум.

Документа из периода који покрива прва књига писана су „у свом изворном облику 'српским' и 'гражданским скорописом' или грађанским писаним типом ћирилске азбуке, без јасних правописних норми, те су, како извесни словни знаци тако и интерпункција и пунктуација, употребљени у зависности од писмености или слободне процене писара“ (стр. 15). Језик аката је приређивачи су одредили као „славеносрпску језичку мешавину“, уз напомену да се „елементи српског језика углавном односе на лексику и друге примесе које потичу из говора писара. Из рускословенског и руског преузимане су извесне речи, али је ипак, у извесној мери, рускословенски језик прилагођаван српском језичком узусу тога доба, и то најчешће поступком адаптације“ (*исто*).

Приређивачи су у предговору за другу књигу напоменули, у контексту језика штампаних докумената, да они „показују лепе решења, како у области азбуке и правописа, тако и саме употребе језика. Изворна грађа, настала до краја седме деценије 19. века, исписана је старом азбуком, односно, грађанским писаним типом ћирилске азбуке, обогатеном, истина ретко, словима карактеристичним за српске гласове. Другим речима, ћирилска грађа ових докумената је у низу својих особина традиционално славеносрпска, али и прогресивна, са упрошћеном грађом. Почетком осме деценије 19. века настају документи исписани, уз извесна одступања, Вуковом азбуком и Вуковим начином писања. Подсећања ради, Књажеско-српска канцеларија је 1832. објавила забрану штампања књига Вуковом азбуком. У Србији је забрана употребе Вукове азбуке укинута 1859/60, 1865. она је прихваћена на Великој школи, а тек 1868. уклоњено је последње ограничење за њену употребу. То значи да је нова азбука врло брзо ушла у употребу у црквеној администрацији“ (стр. 16).

Области које покривају ове две књиге у одређеној мери разоткривају црквени, али не и само црквени живот ондашње Србије. У том смислу је њихова стручна археографска обрада од изузетног значаја за разумевање конкретних догађаја у историји Српске Цркве (али и државе) 19. века. У ширем плану, њихова критичка обрада доприноси и развоју наше догословске мисли у будућности. Све оно што је било добро или лоше у уређењу верског живота тада има велику вредност за нас данас. Као што смо утврдили на почетку, догословље је увек сећање које се догађа у садашњости, а креће се кроз све остале аспекте темпоралности, и такво догословље је могуће само уколико извире из *живоша* Цркве, који у својој пуноћи подразумева, на првом месту, догослужење, а потом и административно уређење. (Потреба за административним уређењем црквеног живота појавила се под „спољним“ утицајем, првенствено појавом разних гностичких секти већ у само апостолско доба,

што је најочигледније из пастирских посланица Светог апостола Павла.) Аутентична богословска мисао може да се роди само из здравог црквеног живота, те је неопходна развијена историјска самосвест како бисмо избегли грешке које су патологизовале живот, у овом случају наше помесне Цркве у одређеном периоду, а с друге стране, и сва она добра решења за уређење црквеног живљења, која су се појављивала у конкретном историјском моменту, доприносе еволуцији православног теолошког дискурса. Једном речју, без добре историјске информисаности немогуће је квалитетно образовати будуће богословске генерације. Стога два објављена зборника, као и они који ће у будућности бити публиковани, представљају изузетан допринос нашем теолошком образовању.

Датум пријема чланка: 30. 08. 2010.

Датум прихватања чланка за објављивање: 16. 09. 2010.